

## **PROJEKT RIADENIA A ROZVOJA**

Organizácia : Štátna vedecká knižnica v Banskej Bystrici  
Rezort : Ministerstvo kultúry Slovenskej republiky  
Typ hospodárenia : štátna príspevková organizácia  
Vypracovala a predkladá: PhDr. Oľga Doktorová

### **1. Úvod**

Predložený projekt riadenia a rozvoja Štátnej vedeckej knižnice v Banskej Bystrici (ďalej ŠVK) som spracovala samostatne. Predstavujem v ňom moju víziu a ďalšie smerovanie na obdobie 9 rokov. Projekt riadenia a rozvoja a úlohy s ním spojené sú inšpirované Stratégiou kultúry a kreatívneho priemyslu do roku 2030.

Na úvod sa venujem aktuálnemu stavu činnosti a SWOT analýze organizácie. Zohľadňujem v ňom aktuálnu situáciu a navrhujem východiská, ciele a priority pre budúce fungovanie ŠVK. Projekt riadenia a rozvoja ŠVK obsahuje kľúčové prvky, ktoré pomôžu knižnici dosiahnuť ciele a zabezpečiť udržateľný rozvoj.

### **2. Súčasná situácia organizácie**

#### **2.1 Knižničná činnosť**

Štátna vedecká knižnica v Banskej Bystrici (ďalej ŠVK) je verejnou kultúrnou, informačnou, zberateľskou, vedeckovýskumnou a vzdelávacou inštitúciou, ktorá poskytuje svoje služby širokému a rôznorodému spektru používateľov, čo ovplyvňuje jej akvizičnú politiku, skladbu knižničných fondov ako aj zloženie a rozsah poskytovaných knižnično-informačných služieb.

ŠVK je popri Slovenskej národnej knižnici najväčšou knižnicou na strednom Slovensku. Bola založená v roku 1926 a v zmysle štatútu, ktorý vstúpil do platnosti 1. 3. 1970, sa stala vedeckou knižnicou. Prešla postupne do podoby multifunkčného a multikultúrneho knižnično-informačného centra a stala sa vyhľadávaným partnerom pre spoluprácu. V súčasnosti je ŠVK príspevkovou organizáciou v priamom riadení Ministerstva kultúry SR. Plní úlohy celoslovenského a regionálneho charakteru. Knižničný fond obsahuje 1.763 355 knižničných jednotiek (k 31.12 2022) vrátane fondu starých a vzácných tlačí od 16. storočia, z ktorých 392 dokumentov je vyhlásených MK SR od roku 2021 za historické knižničné dokumenty, ktoré sú aktuálne zdigitalizované. Fond obsahuje komplexnú a najrozsiahlejšiu zbierku hudobnín a zvukových dokumentov v rámci SR, zbierku geologickej literatúry, periodiká, špeciálne dokumenty, normy a patenty. Spôsob nadobudnutia dokumentov sa zabezpečuje kúpou, povinným výťahom v zmysle platného zákona, darom, bezodplatným prevodom, výmenou, vlastnou činnosťou. Na uskladnenie knižničného fondu sa využívajú priestory vlastných knižničných skladov, ktoré by bolo potrebné vzhľadom na veľkosť a hodnotu knižničného fondu rozšíriť a technologicky zdokonaľiť, ako aj dočasne prenajaté skladové priestory. Klientelu používateľov knižnice tvoria najmä študenti stredných a vysokých škôl, odborní pracovníci priemyslu a vedy, právnické osoby, zamestnanci a jednorazoví čitatelia. Ročne prejde jej bránami okolo 117 000 návštevníkov, z ktorých približne 53 000 využije jej knižnično-informačné služby, pričom 43 000 návštevníkov využíva tradičné knižnično-informačné služby a cca 10 000 využíva elektronické služby. Pravidelne využíva služby ŠVK okolo 5 000 aktívnych čitateľov, ktorí si ročne

vypožičajú takmer 118 000 dokumentov, z toho približne 100 000 absenčne. Návštevníkom sú k dispozícii študijné miesta v študovniach, PC technika s prístupom na internet a k databázam elektronických informačných zdrojov, knižničný fond vrátane 930 titulov periodík, z toho viac ako 120 zahraničných. Ročný prírastok knižničného fondu predstavuje cca 8 000 dokumentov. V zmysle platnej legislatívy a na základe dohôd so Slovenskou národnou knižnicou ŠVK plní úlohy:

- koordinačného, výskumného, metodického, vzdelávacieho, poradenského a štatistického pracoviska knižničného systému,
- zhromažďuje, odborne spracováva, uchováva, ochraňuje a sprístupňuje univerzálny knižničný fond, predovšetkým domáce a zahraničné vedecké a odborné knižničné dokumenty, ako aj špeciálne technické dokumenty,
- poskytuje základné a špecializované knižnično-informačné služby podporujúce rozvoj vedy, techniky, kultúry a vzdelávania,
- poskytuje čitateľom medziknižničnú výpožičnú službu a medzinárodnú medziknižničnú výpožičnú službu,
- podieľa sa na budovaní súborného katalógu slovenských knižníc,
- podieľa sa na tvorbe slovenskej národnej bibliografie bibliografickým spracovaním štúdií publikovaných vo vedeckých zborníkoch, plní úlohy celoslovenského koordinačného pracoviska pre bibliografiu vedných odborov: národnooslobodzovací odboj a SNP, stavebníctvo, architektúra a cestovný ruch,
- zabezpečuje bibliografickú registráciu slovenských patentových spisov a technických noriem,

- koordinuje a metodicky usmerňuje správu seriálov v celoslovenskej databáze projektu KIS3G,
- plní úlohy Regionálneho strediska špeciálnych technických dokumentov a Strediska patentových informácií Úradu priemyselného vlastníctva SR,
- plní úlohy Partnerskej knižnice Kancelárie Národnej rady Slovenskej republiky.

ŠVK je napojená na sieť európskych aj mimoeurópskych knižníc prostredníctvom jazykových centier (Nemecká študovňa , Centrum slovanských štúdií, American Center, Window of Shanghai, Britské centrum, Centrum hispánskej kultúry V. Olerínyho).

V oblasti bilaterálnych vzťahov je zámerom ŠVK vypracovávať nové projekty v rámci dohôd, podporovať kultúrnu výmenu s partnerskými knižnicami a múzeami, ako aj odborné stáže pracovníkov. V súlade s *Osvedčením o spôsobilosti vykonávať výskum a vývoj* vykonáva vedecko-výskumnú činnosť.

## **2.2 Múzejná činnosť**

Organizačnou súčasťou ŠVK je Literárne a hudobné múzeum (ďalej LHM), ktorého poslaním je zhromažďovať, zhodnocovať a odborne spracovávať zbierkové predmety ako súčasť kultúrneho dedičstva. V svojej činnosti sa múzeum zameriava na dokumentáciu literárneho a hudobného života a tiež bábkarských tradícií v banskobystričskom regióne, dokumentuje výrobu a uplatňovanie ľudových hudobných nástrojov na území Slovenska. Rozvíja šesť základných strategických oblastí: vedeckovýskumnú činnosť; odbornú ochranu zbierkových predmetov a zlepšenie ochrany a bezpečnosti budov a priestorov, v ktorých sú uložené a uchovávané;

akvizičnú činnosť; prezentačnú činnosť – sprostredkovanie výstupov z odbornej a vedeckovýskumnej činnosti; rozvoj ľudských zdrojov – vytváranie podmienok na zvyšovanie vzdelania a ďalšie rozširovanie odbornosti zamestnancov; digitalizáciu zbierkových predmetov. Popularizačnými podujatiami a stálymi expozíciami (Múzeum – domov múz, Bábkarský salón, Ľudové hudobné nástroje, Pamätná izba Pavla Tonkoviča v Podkoniciach, Pamätná izba Jozefa Murgaša a Pamätný dom Jozefa Gregora Tajovského v Tajove) prezentuje výsledky svojej práce verejnosti. Výstavnou činnosťou prezentuje múzejné zbierkové predmety a fondy na Slovensku a v zahraničí. Podieľa na budovaní elektronického katalógu muzeálnych zbierkových predmetov na Slovensku CEMUZ. Kúpou k 31.12.2022 získalo múzeum 247 jednotiek v súlade so zameraním múzea dokumentovať literárnu a hudobnú kultúru banskobystrického regiónu. Za významný krok, ktorý by som chcela presadiť pre efektívne fungovanie múzea, považujem rekonštrukciu národnej kultúrnej pamiatky Penovovho domu, dobudovanie moderných expozícií, čo by umožňovalo rozšírenie otváracích hodín múzea na víkendy a zvýšenie návštevnosti a príjmov knižnice.

### **3. SWOT analýza**

#### **3.1 SILNÉ STRÁNKY**

Príspevková organizácia MK SR - stabilita financovania; dôveryhodný a spoľahlivý partner; skúsení, vzdelaní a odborní zamestnanci; podpora vzdelávania a zvyšovania kvalifikácie zamestnancov; akceptácia inovácií, nových trendov, skúseností z dobrej praxe; unikátny fond starých a vzácných tlačí, systematicky budovaný fond knižničných dokumentov, zahraničné elektronické informačné zdroje; digitalizácia fondu starých a vzácných tlačí, vlastných edičných titulov a zvukových dokumentov uchovávaných

na CD nosičoch; dve vedecko-výskumné pracoviská; záujem verejnosti o poskytované knižnično-informačné služby, projekt pre používateľov vo veku 12 – 15 rokov ako potenciálnych používateľov; aktivity na odstránenie IT negramotnosti so sociálne slabšími používateľmi, s osobami so zdravotným postihnutím, zo sociálne slabšieho prostredia, práca so seniormi; aktívny záujem o spoluprácu na spoločných projektoch, šesť jazykových centier; ŠVK ako multifunkčné centrum, výhodná poloha v centre mesta; interaktívne poradenstvo v online chate.

### **3.2 SLABÉ STRÁNKY**

Odborná činnosť je podmienená zabezpečením dostatočného financovania; limity využívania priestorov vyplývajúce z charakteru budov národných kultúrnych pamiatok (NKP), potreba priebežného zabezpečenia finančných prostriedkov na opravu, obnovu a modernizáciu priestorov, potreba renovácie a modernizácie expozícií LHM; potreba rozšírenia skladových priestorov pre nové prírastky knižničného fondu; potreba zabezpečenia možnosti parkovania pre používateľov a osoby so zdravotným postihnutím, personálne posilnenie projektových aktivít, grantov, PR a marketingu, potreba vybudovať bezpečné úložisko pre narastajúci počet dát v ŠVK v digitalizačnom pracovisku a audiovizuálnom pracovisku.

### **3.3 PRÍLEŽITOSTI**

Nová organizačná štruktúra, prípadne jej reštrukturalizácia, pravidelné prehodnotenie cenníka služieb; rozšírenie rozsahu nových služieb za úhradu, zlepšenie ich kvality a konkurencieschopnosti; existencia certifikovaných knihovníckych kurzov pre odborných zamestnancov bez knihovníckeho vzdelania; podpora externého a interného vzdelávania zamestnancov; získavanie grantov, tvorba projektov; nadväzovanie spolupráce na projektoch s partnermi v SR a v zahraničí, propagácia, PR a intenzívne zvyšovanie povedomia o knižnici vo verejnosti; nové trendy – preorientovanie ŠVK na kultúrno-intelektuálne a kultúrno-oddychové centrum (kluby živej komunikácie,

záujmové kluby); nové funkcie ŠVK – zavádzanie nových technológií; ŠVK používateľsky orientovaná a konkurencieschopná; premena na inteligentné centrum s vysokokvalifikovanými odborníkmi; venovanie pozornosti dizajnu takzvaných „kontaktných zón“, teda priestorov, kde dochádza k interakcii používateľa a zamestnancov knižnice, s cieľom zlepšiť kultúru komunikácie; nové formy referenčnej a bibliografickej práce, organizácia virtuálnych referenčných služieb, ktoré sa stávajú štandardným prvkom služieb; virtuálny „help desk“; kvantitatívny nárast skupiny vzdialených používateľov z dôvodu zvyšujúcej sa úrovne informačnej a počítačovej gramotnosti používateľov a praktického využívania technológií; zmena štruktúry používateľov; transformácia služieb smerom k zvyšovaniu objemu poskytovania elektronických zdrojov; rozvoj internetového prostredia a široké využitie telekomunikačných prostriedkov na poskytovanie zdrojov a služieb novej skupine „vzdialených používateľov“; uprednostňovanie používateľmi nezávislého prístupu do on-line knižnično-informačných zdrojov, online databáz, digitalizovaných zbierok prostredníctvom novej webovej stránky knižnice z pracovných a domácich staníc; tendencia vyčleniť informačné vzdelávanie sa ako samostatný smer vo vzdelávaní prinesie priestor pre nové vzdelávacie aktivity, dôraz na environmentálnu udržateľnosť a výchovu používateľov.

### **3.4 HROZBY**

Zhoršenie spoločenskej situácie vplyvom politického, sociálneho a ekonomického faktora; nepostačujúce financovanie; nesúlad knižničných fondov s potrebami používateľov; kumulovanie funkcií a zníženie kvality poskytovaných služieb; hybridné hrozby; meniace sa informačné potreby používateľov; obmedzenie rozsahu činnosti; konkurencia.

## **4.VÍZIA**

### **4.1 Virtuálne prostredie**

- Využívanie nových technológií – nové formy prístupu k informáciám a vedomostiam
- Rozširovanie digitalizácie a digitálnych zbierok, knižničných fondov
- Vzdialený prístup k digitálnym a zdigitalizovaným fondom
- Uprednostňovanie vzdialeného prístupu ku knižničným zdigitalizovaným dokumentom používateľmi
- Technológie ako dôležitá súčasť budúcnosti knižnice
- Aktívne využívanie virtuálnej reality, virtuálnych prehliadok a umelej inteligencie
- Posun od on-line chatovanie k začleneniu reálnej robotiky do knižničných systémov
- Rozšírenie digitalizácie a automatizácie procesov v oblasti knižníc a informačnej vedy
- Budovanie digitálnej knižnice, ktorá umožňuje online prístup k digitálnym kópiám kníh, časopisov a iných publikácií. Táto knižnica ponúkne rýchle a jednoduché vyhľadávanie, získavanie a zdieľanie informácií
- Rozšírenie prístupu k otvoreným vedeckým dátam (Open Science)

### **4.2 Služby a používateľské potreby**

- Pravidelný prieskum informačných potrieb používateľov
- Uspokojovanie informačných potrieb používateľov
- Rozširovanie a poskytovanie zavedených on-line služieb



- Zavedenie nových služieb, uľahčujúcich prístup ku klasickým a elektronickým informačným zdrojom prostredníctvom webových a mobilných aplikácií
- Sprístupnenie výstupov projektu digitalizácie formou vzdialeného prístupu
- Personalizácia služieb: poskytovanie ešte viac prispôsobených služieb na mieru konkrétnym potrebám používateľov a využívanie umelej inteligencie alebo analýzy dát na zlepšenie spokojnosti používateľov
- Viac digitalizácie a online služieb ŠVK – prispôsobenie sa nárokom moderného digitálneho prostredia a umožnenie používateľom prístup k informáciám z pohodlia domova
- Prostredníctvom technologických inovácií a poznatkov z oblasti efektívneho sprístupnenia písomného dedičstva zabezpečiť pokračovanie projektu SKRIPTOR pre odbornú a všeobecnú verejnosť v praxi.

#### **4.3 Komunitné a multifunkčné centrum - integrácia s používateľmi služieb a návštevníkmi**

- ŠVK ako životne dôležité komunitné centrum, zvyšovanie významu komunitného aspektu: ŠVK bude slúžiť ako miesto, kde sa ľudia stretávajú a vytvárajú si nové kontakty, a tým sa stane ešte viac súčasťou komunity
- Transformácia priestoru knižnice na komunitné aktivity
- Práca pre komunitu verzus práca s komunitou.
- Upevnenie významnej úlohy knižnice v digitálnej spravodlivosti pre sociálne slabšie komunity.
- Zameranie sa na návštevníka ako aktívneho účastníka v múzeu, galérii a knižnici
- „Otvorené“ múzeum – zážitok – interaktivita – zapojenie sa.

#### **4.4 Uchovávanie tradičných knižničných dokumentov**

- Priebežné reštaurovanie starých a vzácných tlačí podľa ich hodnoty a rozsahu poškodenia
- Včasná dezinfekcia nových prírastkov retrospektívneho doplňovania
- Pravidelná kontrola EIZ uchovávaných na CD a prijatie opatrení
- Získanie finančných prostriedkov na rekonštrukciu a postupne na prístavbu knižničných skladov, o ktorú sa ŠVK usiluje už celé štvrt'oročie
- Realizácia rekonštrukcie a prístavby

#### **4.5 Dôveryhodnosť**

- ŠVK ako miesto overených informácií a poskytovania intelektuálnych zdrojov informácií
- Nové trendy v oblasti knižničnej a informačnej vedy – zvyšujúci sa prístup k väčšiemu množstvu overených informácií

**Tieto smerovania budú mať vplyv na to, ako bude knižnica v budúcnosti fungovať a čo bude ponúkať svojim používateľom. Za najdôležitejší faktor pri tom považujem zosúladenie technologickej úrovne používaných a ponúkaných služieb s nárokmi používateľov v oblasti využívania moderných telekomunikačných prostriedkov. ŠVK si bude musieť aj naďalej udržiavať svoju základnú úlohu a poslanie zabezpečovanie prístupu k informáciám a kultúrnemu dedičstvu pre všetkých používateľov a návštevníkov.**